

Seminarium med Eve Hepburn om Skottlands självstyre

Den 16 juni hölls ett seminarium om Skottlands självstyrelse med Dr. Eve Hepburn från Edinburgh i lagtinget i Mariehamn. Arrangörer var Ålands lagting och Ålands fredsinstitut. Seminariet lockade runt 20 personer. Dr. Hepburn höll en föreläsning om den skotska självstyrelsens utveckling under decenniet som gått. Hon diskuterade främst tre frågor: för det första, varför blev Skottland självstyrt, för det andra, hur har självstyrelsen fungerat, och slutligen, vilka konsekvenser har självstyrelsen fört med sig. Har utvecklingen varit en framgång eller ett misslyckande, och hur kommer den att fortsätta?

Varför blev Skottland då självstyrt? Dr. Hepburn förklarade att självstyre eller 'Home Rule' för Skottland har efterfrågats sedan 1800-talet, och en separat skotsk nationell identitet kan spåras ännu längre tillbaka i tiden. Men den skotska nationalismens framväxt i civilsamhället och inom de politiska partierna under senare delen av 1900-talet, särskilt synlig i det ökade stödet för det nationalistiska självständighetspartiet Scottish National Party (SNP), har att göra med mer än identitet. Den kan förklaras dels av den konservativa regeringens centraliserade styre och brist på förståelse för regionala skillnader under Margaret Thatchers tid, dels av oljefynden i Nordsjön och dels av det demokratiska underskottet i Storbritanniens politiska system – Skottlands politiska beteende tenderar att skilja sig från Englands, men Skottland är betydligt mindre befolkningsmässigt och har följaktligen haft mindre inflytande.

Labour-regeringen som valdes 1997 hade sitt eget skäl för att stöda självstyre för de brittiska nationerna, och särskilt för Skottland: att överföra en del av makten till Skottland sågs som ett sätt att motverka de skotska självständighetssträvandena, och därmed säkerställa Storbritanniens enhet. I Labourpartiets valkampanj hade självstyre lovats som en del av ett reformpaket för den brittiska konstitutionen, och 1999, efter valet av den nya regeringen och de efterföljande folkomröstningarna 1997/8 där en majoritet av skottarna röstade för självstyrelse, förverkligades detta.

Dr. Hepburn

I och med självstyrelsen skapades nya institutioner och makt delades mellan London och Edinburgh. Skottland fick sitt eget parlament, sin egen regering, och behörighet att fatta beslut på en rad av områden inklusive utbildning, vård, ekonomisk utveckling, jordbruk och miljö. Utrikespolitik, försvar, och internationella relationer – även kontakter med EU – ligger fortfarande inom Storbritanniens kompetensområde. Beskattningsfrågor är också styrda av Storbritannien, men Skottland kan välja att avvika med upp till 3 procent från den brittiska nivån för inkomstskatt. Denna möjlighet har dock aldrig använts, eftersom man är rädd att näringslivet skulle skadas om skattenivåerna var olika. Skattepengar överförs från Westminster till Skottland i en klumpsumma, och Skottland beslutar hur summan ska användas.

Konsekvenserna av övergången till självstyrelse har i stort sett varit positiva, sett både från Londons och Edinburghs perspektiv. Självstyrelsen, och särskilt klumpsummesystemet där skattepengar förs över från Westminster till Edinburgh, har lett till att Skottland dels har rätt att föra en politik som skiljer sig från Storbritanniens och dels har mer pengar att spendera. Därmed har man haft möjlighet att bland annat avskaffa universitetens terminsavgifter, och erbjuda gratis åldringsvård. På samma gång verkar det som om Labour-regeringens plan för att försvaga den skotska självständighetsrörelsen genom att erbjuda självstyre har lyckats: opinionsmätningar har visat att andelen skottar som vill ha självständighet har minskat under senare år. En majoritet av skottarna anser ändå att självstyrelsen bör utvecklas vidare. Utökad

beskattningsbehörighet hör till frågorna som diskuteras mest. En annan viktig fråga handlar om rätten till representation i EU, som nu sköts enbart av Storbritannien.

Vissa negativa konsekvenser har även uppkommit i och med att självstyrelseprocesserna har fungerat olika för de olika nationerna inom Storbritannien – vissa har fått mer makt, andra mindre. Skottland har den mest utvecklade självstyrelsen med egen beslutanderätt inom relativt många områden, medan England har nästan inget självstyre alls. Systemet har lett till missnöje i England, dels på grund av att Skottland nu får tillbaka mer skattepengar per invånare från Westminster än man får i England, men även på grund av att skotska parlamentsledamöter i Westminster får rösta i frågor som berör England medan engelska parlamentsledamöter (och parlamentsledamöter i det skotska parlamentet med, för den delen) inte har något att säga till om i beslut som fattas i Skottlands parlament i Edinburgh. Dr. Hepburn kommenterade att fler konstitutionella reformer kan komma att krävas för att lösa sådana frågor.

I diskussionen som följde tog publiken upp frågor om allt från identitet till ekonomi till hanteringen av relationerna mellan Storbritannien och Skottland. Åland och Skottland jämfördes på flera punkter – till exempel är det brittiska klumpsummesystemet jämförbart med Ålands, och i både skotska och åländska diskussioner om självstyrelseutveckling är ekonomiska frågor och frågor som rör beskattning liksom frågan om representation i EU ofta förekommande.

Eve Hepburn arbetar som forskare vid fakulteten för politik och internationella relationer vid universitetet i Edinburgh. Hon arbetar för tillfället med ett jämförande forskningsprojekt om öar, där Åland är ett av hennes exempel tillsammans med Sardinien i Italien och Prince Edward Island i Kanada. Hon är även aktuell med en ny bok om EU och medlemstaternas användning av EU, under titeln *Using Europe*.

Anna Hannus
Ålands fredsinstitut
Högskolepraktikant
Juni, 2010
www.peace.ax